

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ НАСТУПНОСТІ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

В умовах сьогодення проблеми екології і екологічного виховання дітей та молоді відзначаються особливою актуальністю. Вони, зокрема, мають антропоцентричний характер, сама людина поводить себе як біоценотичний агресор, який не пристосовується до природного середовища. Людина була і залишається невід'ємною частиною природи, тому її життєдіяльність цілком залежить від благополуччя природного середовища, гармонійні стосунки людини і природи є запорукою життєздатності і здоров'я людської цивілізації. ХХІ століття, проте, характеризується різким порушенням рівноваги природного середовища, що зумовлюється некерованою науково-технічною діяльністю, хижацьким природокористуванням, забрудненням середовища, розширенням рамок урбанізації, порушенням норм експлуатації природних ресурсів, не усвідомленням важливості екологічних проблем, відсутністю контролю з боку відповідних державних органів за дотриманням норм природокористування тощо.

Одним із пріоритетних і дієвих шляхів подолання означеної проблеми є виховання природоохоронної свідомості людини з раннього віку засобом застосування адекватного, педагогічно доцільного та інноваційного педагогічного інструментарію. Українська педагогіка в умовах сьогодення серед найважливіших складових сучасної освіти визначила її екологічний компонент, що охоплює:

- виховання екологічної культури молодих поколінь шляхом опанування екологічних знань й виховання на їхній основі розумного ставлення до навколишнього середовища як до загальнолюдської цінності;
- формування екологічних та валеологічних компетенцій особистості як дієвого інструменту діяльнісного підходу у вирішенні природоохоронних проблем;
- набуття особистістю з раннього віку досвіду гармонійної взаємодії з природою;
- формування навичок здорового способу життя;
- розширення змісту принципу природовідповідності та його практичної реалізації усіма виховними інституціями суспільства (сім'єю; дошкільними закладами; школою; позашкільними та громадськими організаціями, товариствами і об'єднаннями; державними установами тощо).

Науковість, логічність і послідовність у розв'язанні питань екологічного виховання передбачає закладання його підвалин з раннього віку з компетентним залученням сім'ї, дошкільних закладів і школи, у якій початкова школа виступає першою обов'язковою та системною інституцією і окреслені питання розв'язуються педагогами-фахівцями з урахуванням наукових, методичних та технологічних здобутків. Для цього мають бути

залучені всі складові освітнього процесу: навчання, розвиток і виховання. Останнє володіє особливим потенціалом для становлення особистості, оскільки реалізується не лише в рамках регламентованих занять, а розширює спектр позаурочної та позашкільної виховної роботи у всьому різноманітті її організаційних форм, методів, технологій, засобів. Молодший школяр перебуває у тому віковому періоді, коли для дитини питання взаємодії з природою є важливими, необхідними, цікавими і значущими. Власне крізь призму цієї взаємодії відбувається процес гармонійного становлення особистості – її успішного розвитку, навчання, виховання й соціалізації [1].

Важливе місце відводиться навчально-виховній діяльності дошкільних закладів. Її зміст у руслі всіх чинних програм на різних історичних етапах розвитку дошкільця зазвичай інтегрував науково-методичні та природоохоронні засади становлення особистості, формування її екологічної культури.

Довкілля для шести-семирічних дітей – не лише соціум для життєдіяльності, а й його природний компонент у нерозривній єдності зі світом мистецтва, техніки, речей, спілкування, об'єктивної реальності, яку кожен вихованець прагне пізнати якомога повніше.

Діяльність вихователів дошкільних закладів ґрунтується на засадах педагогічної концепції українських учених – теоретиків та практиків, які неухильно радили навчати дітей спостерігати за явищами довкілля з перших років життя; аналізувати, зіставляти і переживати побачене; відгукуватися на повсякденні проблеми життя; перебувати у гармонії із собою й природою.

На основі накопиченого упродовж віків досвіду гармонійного співіснування людини з природою як одного із життєво важливих універсальних законів доведено доцільність якомога швидшого ознайомлення дітей із сутністю взаємозв'язків системи “природа – людина – суспільство – природа”. Успішне опанування дошкільцями науково достовірних відомостей про природу та людину, як її невід'ємну частину, створює підґрунтя для оволодіння ними систематизованими знаннями в обсязі природничих наук, що забезпечує успіх їх екологічного виховання.

Сучасний незадовільний стан природного довкілля доводить, що екологічну культуру особистості необхідно формувати з раннього дитинства, перетворюючи її на спосіб життя кожної людини. З огляду на це цілі, завдання і зміст вітчизняного екологічного виховання потребують докорінних змін не лише задля збереження природного довкілля, а й для забезпечення відповідних умов життя людини, збереження її здоров'я.

Задля досягнення мети екологічного виховання зміст роботи вихователя спрямовувався в інтердисциплінарне русло і вимагав розкриття дітям багатогранної цінності природи: наукової, інтелектуальної, пізнавальної, розвивальної, гігієнічної, естетичної, рекреаційної, практичної, утилітарної, господарсько-побутової, психотерапевтичної тощо.

На основі аналізу теоретичних джерел та практики українського дошкільця в умовах сьогодення дошкільні заклади володіють особливим

позитивним потенціалом для реалізації завдань екологічного, природоохоронного, валео-екологічного виховання дошкільників.

Найважливіші практичні дії дітей щодо екологічного виховання у дошкільному закладі полягають у тому, щоб спостерігати за станом природного середовища, й оцінювати його; планувати та виконувати конкретні значимі природоохоронні заходи; використовувати знання у різних видах трудової, пошуково-дослідницької й творчої діяльності [3].

Вважаємо, що в умовах сьогодення слід чітко сформулювати і практично реалізувати основні стратегічні та тактичні напрями розвитку екологічної освіти. Вони окреслені у державних і освітніх документах, а їхніми завданнями визначено: створення екологічно сприятливого життєвого простору; необхідність впровадження екологічної культури в освітньому просторі; екологізація усієї освіти; посилення мовної, інформаційної, екологічної, валеологічної, економічної, правової підготовки дітей; необхідність підготовки фахівців з новим екологічним мисленням для сталого розвитку тощо.

Завдання екологічного виховання дітей повинні реалізуватися не лише у рамках одного напрямку виховання, а шляхом екологізації усіх сфер життя і діяльності. Екологічні цінності повинні зайняти вагоме місце у виховній системі сім'ї, родини, дошкільних закладів, школи, позашкільних організацій, громадських об'єднань тощо.

Список використаних джерел:

1. Войтович А. Ю. Екологічне виховання учнів початкових класів загально-освітньої школи (друга половина ХХ століття) [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Войтович Анна Юріївна ; Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. Івана Франка. - Дрогобич, 2016. - 20 с.
2. Іщенко Л.В. Наступність у екологічному вихованні старших дошкільників і першокласників : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. – Одеса, 1997. – 150 с.
3. Кравець Н. С. Екологічне виховання шести-семирічних дітей у дошкільних закладах сільської місцевості України (друга пол. ХХ – початок ХХІ століття) [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Кравець Надія ; ДДПУ імені Івана Франка. – Дрогобич, 2013. – 20 с.
4. Мантула Т.І. Наступність у формуванні цілісного сприйняття природи між дошкільною та початковою ланками освіти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.09 / Т.І. Мантула ; Ін-т педагогіки АПН України. – К., 2007. – 20 с.